

Det kongelige landbruks- og matdepartement
Det kongelige kommunal- og distriktsdepartement
Statsrådene

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

20/638-14

23. mars 2022

Ta vare på matjorda

Kommunene har et stort ansvar for bærekraftig planlegging og arealforvaltning. Å ivareta jordvernet er derfor en viktig oppgave for kommunene. Hurdalsplattformen viser at regjeringen vil styrke jordvernet og sikre at jordvern blir et overordnet hensyn i arealforvaltningen.

Bevaring av dyrket mark er en nasjonal interesse. For å oppnå styrket beredskap og matsikkerhet må vi ta vare på jordbrukets produksjonsressurser over hele landet. Norge har lite dyrket mark grunnet topografi og klima, og kornarealet per innbygger er lavere enn gjennomsnittet i Europa. De beste jordbruksarealene ligger ofte der utbyggingspresset er størst, og det er i mange tilfeller ulike interesser knyttet til arealer med attraktiv beliggenhet.

Stortinget behandlet den 16.06.2021 den oppdaterte nasjonale jordvernstrategien, jf. Prop. 200 S (2020–2021). Stortinget sluttet seg til at den årlige omdisponeringen av dyrka jord ikke skal overstige 3 000 dekar, og at målet skal være nådd innen 2025.

Den norske matsikkerheten er per i dag god, men i den situasjonen verden står i nå er det viktig å legge til rette for å produsere så mye mat som mulig i Norge. Det er derfor viktig å ta vare på matjorda.

Tilgangen til jord, mat og vann er også i ferd med å stramme seg til, ifølge FNs klimapanel. Verden står overfor store utfordringer med å forvalte og fordele disse ressursene. Ikke minst må verdens matproduksjon kanskje øke med 50 prosent innen 2050. FNs klimapanel har slått fast at alle land må ta i bruk de ressursene de har til å produsere mat. I Hurdalsplattformen står det at det skal settes et mål for selvforsyningsgraden på 50 prosent korrigert for import av forråvarer. Vi er et stykke unna det målet i dag, og vi må ta i bruk jordbruksarealene i

hele landet for å kunne nå det. Det er imidlertid særlig viktig å ta vare på arealene for matkorn-, grønnsaks- og fruktproduksjon, da det er der selvforsyningsgraden er lavest.

Jordbruksarealet i drift per innbygger i Norge ble redusert fra ca. 2,3 til 1,8 dekar i perioden 2000-2020, i hovedsak pga. befolkningsøkningen. Beregninger fra NIBIO viser at vi trenger over én million dekar nytt jordbruksareal innen 2050 for å opprettholde jordbruksarealet per innbygger. Dette kan bli svært krevende, særlig dersom vi skal erstatte omdisponeringen av de beste matkorn- og grønnsaksarealene.

Fra i år kan kommuner søke om midler til å lage en kommunal jordvernstrategi. Det er satt av 1 million kroner til dette i 2022 og Landbruksdirektoratet vil lyse ut midlene i løpet av våren. Hensikten med strategien må være å redusere omdisponeringen av dyrka jord i kommunen, og gjerne med en nullvisjon, siden det er lite rom for nedbygging av dyrka jord i årene som kommer. Det forutsettes at en gjennomfører en grundig analyse av status og utviklingstrekk for jordvernet i kommunen. Regjeringen vil ha en kritisk gjennomgang av konkrete utbyggingssjakter for å vurdere om disse er forenlige med de fastsatte jordvernmålene.

Det er viktig at kommunene følger opp den nasjonale jordvernstrategien, og at hensynet til utbygging av industri, infrastruktur og boliger balanseres godt mot det langsiktige hensynet til matproduksjonen. Kommunene må bruke sin kunnskap om lokale og regionale forhold til å prioritere og følge opp jordvernmålet i arealplanleggingen, i tråd med regjeringens politikk.

Nydyrking er viktig for å opprettholde mengden av dyrka jord, og for å kunne øke jordbruksproduksjonen, men nydyrking kan ikke brukes som argument for å tillate omdisponering av jordbruksareal. Områder egnet for nydyrking (dyrkbare mark) er også en begrenset ressurs, særlig i de beste klimasonene. Nydyrking kan i noen tilfeller også være til skade for naturmiljø og skogressurser.

Det nasjonale jordvernmålet på maksimalt 3 000 dekar omdisponert dyrka jord per år, innebærer at kommunene må føre en streng jordvernpolitikk i sin arealforvaltning. Bare til samferdselsformål er det de siste årene omdisponert nesten 1 700 dekar dyrka jord årlig. Kommunene kan gjerne utarbeide arealregnskap som del av planarbeidet, for å synliggjøre hvor mye dyrka jord som er avsatt til byggeformål i gjeldende kommunale planer. En strammere jordvernpolitikk tilsier at kommunene ved planrevisjoner bør vurdere om arealer som tidligere har vært avsatt til formål som innebærer omdisponering av dyrka jord, skal tilbakeføres til LNFR-formål.

En effektiv arealbruk med god utnyttelse av arealer som allerede er bebygde, vil kunne bidra til å redusere behovet for å bygge ned dyrket jord. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging og statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging inneholder viktige prinsipper for planlegging. Planretningslinjene viser til at det er nødvendig å ta vare på god matjord, men jordvernet må balanseres mot storsamfunnets behov. Regjeringen skal i tråd med Hurdalsplattformen evaluere de statlige planretningslinjene. Potensialet for fortetting og transformasjon bør utnyttes der alternativet er utbygging på dyrka

jord. Det er likevel viktig at retningslinjene gir kommunene som lokal planmyndighet tilstrekkelig handlingsrom til å ta avgjørelser basert på lokalkunnskap, og ta høyde for ulike arealmessige forutsetninger. Ifølge Hurdalsplattformen skal planretningslinjene ikke bidra til nedbygging av dyrka jord, samtidig som de skal være tilpasset regionale og lokale forhold, slik at alle kommuner har mulighet til å utvikle både små og store lokalsamfunn.

Fylkeskommunene har en viktig rolle som regional planmyndighet, og bør bidra til å ivareta jordvernpolitikken på regionalt nivå. Statsforvalterne skal legge den nasjonale jordvernpolitikken til grunn i sin medvirkning i planleggingen.

Med hilsen

Sandra Borch
Landbruks- og matminister

Bjørn Arild Gram
Kommunal- og distriktsminister